

& aliis omnibus bonis vendentis oriri principaliter obligationem personalem, ita ut diritis actibus, census in cæteris bonis persistat, actione personæ subsistente. Sed an talis census sustineatur super bonorum universitate juxta contractus naturam, disceptatur. Negant cum non paucis Cenc. q. 40. num. 7. Trentacinq. *variæ. lib. 3. tit. de censib. resol. 1. numer. 17. vers. Circa, quartam* Affirmant Roderic. *de ann. redditib. lib. 2. quest. 7. num. 13.* & plures apud Leotard. q. 58. numer. 39. ubi expressè, & fusè Cencium impugnat. Vide Roderic. *lib. 2. q. 9. in fin.*

Ad Num. 6.

- 42 Pro nuper traditis, ac subjiendis operæ pretium erit animadvertere disensum Scribentium, dum quaeritur quale jus consequatur censum emens in re, super qua ille collocatur? Quidam cum nostro Præside hypothecam specialem præ cæteris firmam, & efficacem tribuunt creditori, ut Cenc. *quest. 23. n. 6. & 7. Merlin. de pign. lib. 2. q. 93. n. 1. Guttier. Pract. lib. 2. q. 167. num. 4. Noguero. alleg. 2. num. 111. Felician. de censib. lib. 3. cap. 4. numer. 9.* præter illos, quos laudat Avend. *cap. 23. num. 9.*
- 43 Alii nullam hypothecam, sed jus quoddam reale ad instar servitutis, rei censui suppositæ inherens emptori concedunt. Molin. *sup. disp. 383. num. 8. Lessius de just. & jur. lib. 2. cap. 22. n. 35. Valasc. de jure emphyt. cap. 32. n. 13. Leotard. q. 51. num. 14. Avend. cum pluribus n. 10.* Sed hoc jus censuale, cum nomine careat, verbo latè sumpto, potest hypotheca irregularis propter similitudinem nuncupari, quamquam inter se realiter discernantur.
- 44 Illud hic adnotatur discrimen, nam creditor ex hypotheca agens in tertium possessorem, non auditur ante excussionem factam in bonis debitoris, l. 14. *titul. 13. part. 5. Merlin. sup. lib. 5. quest. 69. num. 1. Paz in praxi, tom. 3. cap. 2. §. 4. num. 35. Menoch. de arbitrar. lib. 1. quest. 51. n. 4. Cæncer. variæ. part. 2. cap. 5. num. 184.* Possessor autem rei censu affectæ excussionis exceptione non juvatur. Merlin. *d. quest. 93. num. 2. Noguero. ubi proximè, Azeved. in l. 1. n. 8. tit. 15. lib. 5. Recop. Roderic. lib. 2. quest. 9. num. 51. Valasc. sup. n. 14. Cenc. cum pluribus q. 98. n. 20. Theaur. decis. 55. num. 4. Frideric. Martin. de jur. cens. cap. fin. n. 120. Avend. cap. 96. num. 9. & 10. Gratian. disceptat. cap. 141. num. 5.* ubi ampliatur etiam pro pensionibus debitis antequam res ad tertium possessorem deveniret, pro quibus potest conveniri. Roderic. *sup. cap. 22. num. 42. Noguero. d. allegat. 2. n. 109. Cenc. num. 28. Avend. cap. 99. numer. 4. Felician. tom. 2. lib. 3. cap. ult. numer. 2. Urill. ad Afflic. decis. 95. numer. 1.* quod limitant si agenti possit imputari quod propter negligentiam à præcedente possessore non exegerit. Noguero. *alleg. 40. numer. 63.*
- 45 Regulariter postquam census constituitur in prædio, aut æde designata, adjicitur personalis obligatio cum generali bonorum hypotheca, ad faciliorem, ac tutiorem reddituum exactionem: inde quaeritur, si dominus census egerit contra tertium possidentem bona generaliter obligata, num teneatur prius principalis censuarii facultates excutere? Negat Avend. *sup. numer. 9. in fin.* Sed contrarium est tenendum, nam ratio cui ille nititur, debilis est; quid enim interest, quod utraque bonorum obligatio simul ad eundem concurrat contractum, si diversimodè, & ad di-

stinctos effectus res adhibentur obligatæ, quædam ut in illis census consistat, & emptor jus reale velut servitutum acquirat ad redditus ex ipsarum fructibus percipiendos: quod onus ita rei censui obnoxia coheret, ut illud quocunque vadat, præ se ferat: quapropter in possessorem non præmissa excussione actio dirigitur.

Alia verò res sub generali obligatione contentæ solum deseruiunt ut plus cautionis comparet emptor ad redditus exigendos, nullamque aliud jus quaerit in illis, nisi regularem hypothecam, sicut quilibet similis creditor; ideoque nisi excussione perfecta, tertium possessorem molestare nequit. Quam distinctionem prædocuit Molin. *d. disp. 383. n. 6.*

Alia exceptione se tueri possit possidens rem generaliter obligatam, ex l. 2. C. de pignori. quæ statuitur, ne creditor habens rem specialiter hypothecatam, & generaliter omnia debitoris bona, possit in tertii præjudicium ad res generali obligatione strictas agere, nisi excussione præhabita in speciali hypotheca: & ita in specie tenuit Avend. *d. cap. 96. numer. 13.* contrarium sustinet Roderic. *de ann. redditib. lib. 2. cap. 9. numer. 29.* quia dicta lex 2. procedit inter creditores, nec extenditur ad tertium possessorem, & hæc est communis resolutio, quæ tamen limitatur si tertius cum titulo, & hypothecaria ex causa possideret Merlin. *sup. lib. 4. q. 21. numer. 15.*

Verf. Hinc etiam deducitur.

Extra dubium est, rei censitæ possessorem teneri ad reddituum pensionem. Cenc. q. 73. n. 15. Sed maxime discutitur, an census creditor censuarium valeat non possidentem convenire? Affirmant cum D. Covar. Guttier. *Pract. lib. 2. cap. 177. n. 4. Roder. de ann. redditib. lib. 2. q. 9. n. 51. Cenc. ubi proximè, Felician. de censib. tom. 1. lib. 3. cap. 4. num. 8. Redoan. de reb. Eccles. rubric. de constitut. am. redit. num. 68.*

Alii inficiantur, censuarium ab onere pensionum non liberari per rei censitæ alienationem. Molin. *de just. & jure, disputat. 383. num. 9. verf. Illud etiam constat, Valasc. de jur. emphyt. quest. 32. num. 14. Avendann. de censib. cap. 23. num. 14.* Alii denique distinxerunt ita: vel censuarium denunciavit creditori, & non poterit conveniri; vel non, & satisfacere compelleret agenti. Navar. *comment. de usur. quest. 22. n. 116. Azor. Instit. Moral. part. 3. lib. 10. cap. 11. quest. 1. verf. Postremò in ea, Bonacina in Sum. tract. de contract. disput. 3. quest. 4. punct. unic. num. 97.* Secunda opinio juri, & æquitati consona videtur, nisi exactio reddituum difficilis censetur ob potentiam, inopiam, aut dolum possessoris, ne per factum censuarii deterior fiat conditio domini census, l. Non debet, de reg. jur. cap. Non debet, eod. tit. in 6. cum aliis per Barbof. *axiom. 22. n. 1.* quod tunc vel maxime procedet, si denunciatio non intervenit ad alienationem.

Ibi: In eo tamen qui tertius possessor est.

Tertius rei censu affectæ possessor, etsi recognitionem emisit, si abique fraude deserit possidete, amplius pro redditibus, conveniri nequit. Redoan. & Avend. *ubi proximè, Guttier. num.*

num. 5. Cenc. q. 92. n. 29. Roder. d. q. 9. num. 56. Valenzuela *conf. 19. num. 52.*

Hinc inferri potest, quod si tertius possessor rem cesserit domino census immunis erit à reddituum pensione, licet venditori primævo censuario, vel hæredi ejus id non prodesset. Leotard. cum pluribus *tract. de usur. quest. 42. num. 25. Cenc. quest. 97. num. 8. & quest. 98. n. 81.* Ratio differentia in obscuro non est; nam qui censum vendit, ex contractu obligatur solvere pensiones, quas præcisè exhibere tenetur donec jus emptoris non extinguatur, nec satisfacit, fundo censito tradito, quanvis plus quam debet præstare videatur, quia aliud pro invito creditori solvi non potest, l. 2. §. Mutui datio, de reb. credit. Tertius autem singularis successor nulla alia ratione ad redditus tenetur, nisi quia possidet rem, in qua dominus census habet jus reale ad illos percipiendos, nec per recognitionem magis astringitur, nec natura obligationis immutatur; ideo dimittens rem censitam creditori omnino liberabitur, ut docuit Cencius qui tamen recognitionis non meminit, de cujus effectu agit D. Covar. hic egregie Roderic. *ubi nuper, n. 56. & 86. Felic. lib. 3. c. fin. n. 7.*

Ibi: Ut possit competere exequutionis jus.

Tertius possessor rei censui subjectæ nequit pro pensionibus viâ exequutivâ conveniri, nisi publico instrumento recognitionem fecerit. Roderic. d. q. 9. num. 53. Avendann. *late de censibus, cap. 96. num. 7. & 8. Cenc. quest. 95. num. 6. 21. Felician. lib. 3. cap. 4. num. 6. Paz in praxi, tom. 1. part. 4. cap. 1. num. 49.* & ita est tenendum, & observatur, quamquam tertium possessorem pro redditibus exequutivè conveniendum obiter scripserit Parlador, *quotidian. lib. 2. cap. fin. part. 4. §. 1. numer. 18.* quem refert Bolannos Cur. Philipp. *part. 2. §. 11. numer. 8.* quam opinionem probabiliter ostendit Avend. *num. 8. verf. Tertio, & noviter, cum seqq.* qui singulariter opinatur in censu servativo exequutionem in tertium competere possessorem. Vide *verf. Secundo etiam ego.* Quid si pactum de non alienando adjiciatur, itatim explanabitur.

Tertius possessor rei censitæ compelli poterit (ut frequenter fit) ad recognitionem census, vel ut illam rem dimittat. Azeved. *in l. 1. n. 8. tit. 15. lib. 5. Recop. Avend. d. cap. 96. num. 7. verf. Ex quo dominus, Roder. n. 56. Felician. lib. 3. cap. ult. n. 8.*

Ibi: Illud tamen erit observatione dignum.

Licet regulariter verum sit, quod creditor hypothecam habens (præsertim specialem, quia de generali non est questio) cum pacto de non alienando, possit exequutivè agere in tertium possessorem, sicut in principalem, attamen in contractu census non ita planè procedit: tum quia videtur tale pactum contra naturam contractus, ac valde onerosum venditori: tum propter Bullam Pii V. quæ prohibentur conventiones restringentes facultatem alienandi. Consule Cencium, Paz *ubi proximè, Roder. n. 54. & 55. Avend. n. 7. & 8. Felician. lib. 1. cap. 10. n. 3. & lib. 3. c. 4. n. 6.* Sed in praxi apud est exequutioni locus, si inferatur clausula de non alienando, ex traditis per Paz, & Avend. Verum tamen non videtur sufficiens, quod de stylo T. D. de Faria *Novæ Addit. ad Covar. Tom. II.*

belliones inserunt, nec scilicet res censita absque assensu emptoris census possit alienari, quia potius respicit ad denunciationem, quæ ex constitutione Pii V. fieri debet, quam ad impedimentum alienationis, quod eadem Bulla prohibetur, de quo Avend. *num. 8. verf. Sed quamvis.*

Verf. Constat igitur.

Legas laudatos *sup. num. 27. & 28.* & quæ circa quaestionem istam hucusque sunt tradita. Et quidem probabilior, tutior, ac in praxi receptor videtur sententia negans censum in personali sola obligatione consistere posse, quæ & Pontificia Pii V. autoritate roboratur, & à plerisque Interpretibus de jure communi sustinetur.

Verf. Non obstant constitutiones.

Obstat quidem novissima Piana, cujus hæc sunt verba: *Hæc nostra constitutione statuimus censum, seu annum redditum creari, constitutive nullo modo posse, nisi in re immobili, aut qua pro immobili habeatur, de sui natura fructifera, & qua nominatim certis finibus designata sit.* Per quam clausulam creatio censuum personalium prorsus exploditur, ut observat Molin. *disput. 389. numer. 3.* præter plures alios recensos *sup. num. 27.* Et quamquam ea constitutio alicubi vim coarctivam non obtinuerit (quod absque controversia non est, de qua Leotard *de usur. q. 44.*) ubique tamen directivam oportet ut habeat.

Verf. Quod item diximus.

Pro his adire potes quos cumulavi *sup. num. 39.* illi etenim licita impositione census personalis acriter disputarunt, utrinque rationibus discussis. Nos sanè D. Covar. consilium amplexi, vel propter majorem cautionem, vel propter conscientia securitatem ab hujusmodi contractibus abstinentem, census in rebus immobilibus, aut quæ pro immobilibus, habentur, constituentes.

Verf. Queritur deinde.

De hac quaestione ante omnes videndus Cencius *de censib. quest. 80.* de qua suo loco inferius agendum.

Ad Num. 7.

Creditor hypothecarius agere valet in solidum pro eo quod sibi debetur adversus possessorem cuiusque rei ex obligatis. Idem juris habet in eum, qui partem rei hypothecatæ possidet Cencius *sup. n. 10. Merlin. de pign. lib. 5. q. 59. n. 1. Negulant. eod. tract. part. 2. memb. 4. n. 160. Leotard. de usur. q. 97. n. 19. Ant. Fab. in Cod. tit. commun. de legat. definit. 1. n. 1. Mantica de tacit. convent. lib. 11. tit. 17. n. 15. Pacif. de Salvian. interdict. inspect. 3. cap. 4. n. 280. Felician. cum multis *sup. lib. 3. cap. 4. n. 11.* Nec liberabitur possessor offerens hypothecatæ rei æstimationem, si ea non sufficiat ad totius crediti exsolutionem, ut ex aliis observavimus *sup. lib. 1. cap. 8. num. 18. ubi ex n. 7. fuse de tertio possessore, qui melioramenta adjecit: & pro hoc judicatum refert Arias de Mesa var. lib. 1. cap. 49.**

Principalis conclusio eam pariter restrictio nem, ut non procedat in legatario, qui etsi bona testatoris habeat obligata, nequit agere in solidum contra unum ex hæredibus, etiam res hæredita-

ditatis possideat; sed pro portione hæreditaria quemque debet convenire, nisi res certa relicta sit ex bonis defuncti; nam ejus possessor eandem tradere compelletur. *Mantic. num. 14. Merlin. num. 6. Leotard. ubi proxime, & num. 22.* id rectè extendit ad tertium possessorem ab hærede causam habentem, qui non tenebitur nisi quatenus author suus teneretur possidens.

Ibi: *Sed quia hypotheca, quæ deducitur.*

62 Species de qua quæritur, ita se habet: Vendidit quidam censum triginta aureorum in singulis annos, quem imposuit super tribus suis ædibus, quas deinceps cum suo onere alienavit, ita ut ad tres diversos dominos pervenerint; ambigitur an dominus census valeat quemque ex his tertius possessoribus convenire pro triginta annis, vel decem à singulis exigere? D. Covar. docet, in solidum agi non posse, sed pro rata respectu æstimationis domus, quam quisque possidet. Assentiuntur Rebell. de obligat. justit. lib. 10. q. 6. num. 2. Bonacina in Summa, tractatu de contract. disputat. 3. quest. 4. punct. unic. num. 37. versic. Tertio, Urill. ad Assens. decif. 153. num. 5. Redoan. de rebus Eccles. non alien. rubric. de constit. cens. num. 69. & alii apud Cenc. sup. num. 3. & Felician. de censib. lib. 3. cap. 4. n. 11.

63 Quæ sententia ex Bulla Pii V. est omnino tenenda, ubi recepta probetur; nam dum constitutio jubet, ut re extincta, aut ex parte preempta, census pereat, vel minuat, apparet res censui non subijci in solidum, sed partialiter, pro modo fructuum quos quæque ferre solet; ideo si super tribus domibus census collocaretur, unâ diruta tertia pars reddituum amitteretur. Unde tertius possessor conveniri non poterit, nisi pro domo quam detinet, cum in solidum non foret obligata. Aliam rationem ex Joan. Bapt. Mad transcriptit Cenc. loco cit.

Ibi: *Non inficior opinionem.*

64 Quod possessor partis rei subiectæ censui, vel unus ex pluribus ita obligatis teneatur in solidum ad reddituum solutionem, ac census recognitionem, contra nostrum Præsidentem absolute tuerentur Molin. de justit. & jur. disp. 383. numer. 9. Lessius eod. tract. lib. 2. cap. 22. numer. 89. Trullench. in Decalog. lib. 7. cap. 21. dub. 7. num. 2. Azeved. in l. 1. num. 15. tit. 15. lib. 5. Recopil. Navar. de usur. num. 114. Avend. de censibus, cap. 96. num. 14. Felician. eodem tract. tom. 1. lib. 3. cap. 4. num. 11. Valac. de jur. emphyt. q. 32. n. 15. Roder. de ann. redditib. lib. 2. q. 9. num. 60. Gratian. disceptat. cap. 141. ex num. 3. non paucis prætermisissis, quos referunt Felician. Avend. Roder. & Cenc. d. q. 80. numer. 1. qui ita distinguit, ut creditor si egerit actione personali in rem scripta ad reddituum exactionem, non valeat in solidum convenire; secus si hypothecaria. Vide eum num. 7. & consentientem Merlin. sup. d. q. 59. n. 7. cum seqq.

Ibi: *Ideo in praxi apud Hispanos.*

65 Adeo usu in Hispania receptum est, ut censuista agere valeat in solidum contra possessorem cuiusque rei ex obnoxio censui, aut partim, ut in instrumentis ejusmodi clausula communiter adji-

ciatur, *Censuario promittente res non dividere inter diversos possessores.*

Ad Num. 8.

Hæc resolutio, & distinctionis pars tutò procedit juxta communem sententiam, de qua sup. numer. 59. An possit se tueri possessor rei generaliter obligatæ exceptione, l. 2. C. de pignor. prædixi n. 47.

Verum distinctio D. Covar. inter res censui subiectas, & alia bona censuarii generaliter obligata, locum in Hispania nequit habere, ubi ex stylo census super bonis omnibus, ac specialiter super fundo certo, vel æde imponitur, atque ita pariformiter cuncta obligantur, quod ipse Præsides noster prædocuit sup. n. 5. versic. Quarto si contractum, ubi inquit in re censui specialiter supposita contrahi hypothecam accessoriam actionis personalis pro securitate census, sicut cætera bona, quæ generaliter solent obligari; unde diversum jus constituit non debet respectu tertii possessoris, si à censu domino conveniatur.

Ad hæc licet teneamus, per census constitutionem nullam contrahi in re censu onerata hypothecam, ut non pauci sentiunt, adhuc distinctio tradita non est excipienda; nam prædium in quo census collocatur, cum persitit plene in dominio censuarii, generali bonorum hypothecæ subijcitur, ex qua generali hypothecæ, etiam regulari agens creditor poterit in solidum pro redditibus possessionem partis rerum censui specialiter affectarum convenire, maxime cum in istis plus juris quam in cæteris habere censeatur, ut agnoscant communiter omnes.

Illud tandem in hoc tractatu observatione dignum existimo, ne circa præmissa quid ambiguitatis occurrat lecturo, quod omnes agnoscent, venditorem census personali actione teneri ad reddituum solutionem: dissensus tamen iste inter Scribentes versatur, quidam etenim, ut D. Covar. ubi proxime, ac non pauci quos refert, & sequitur Felician. tom. 2. lib. 1. cap. 8. n. 17. & tom. 1. c. 4. n. & cap. 8. n. 19. opinantur ex natura contractus censuales actionem personalem principaliter per se stare, ac sic independentem à fundo, in quo census collocatur, ut hoc preempto, illa persitit quæ censuarius ad reddituum pensionem possit conveniri. Alii contra sentiunt, scilicet eam actionem accessoriam esse ad jus reale, quod emptor in æde, aut prædio destinato quæsit, ut explicuimus, Authoribus laudatis, sup. n. 40. quibus etiam conclusâ Pianâ constitutione assentior, et si Felicianus d. cap. 8. n. 17. arguat temeritatis iudices qui hanc sententiam elegerint: quod an temerè sit assertum, alii decernent. Mihi autem videtur censuarium teneri actione personali, ut debitorem quantitatis reddituum respectu certæ speciei, hoc est fundi, vel domus censu affectæ; ideo juxta communes Juris regulas, preempta specie liberatur, ut observavi Practicar. cap. 28. n. 39.

69 Similiter animadvertere oportet, quod censum redimere potest præter censuarium, correum, & fidejussorem extraneum quilibet, et si dominus contradicat, ut fert communis sententia, quam tenent Cencius de censib. q. 105. n. 4. Avend. eod. tract. cap. 106. n. 8. Carleval. de judic. disput. 35. n. 25. Roder. de ann. reddit. lib. 2. q. 16. n. 6. Felician. de censib. tom. 1. lib. 4. cap. 16. n. 6. Nihilominus contrarium non semel per Rotam decisum testa-

testatur Cencius sup. n. 1. quod Bullâ Pii V. comprobari videtur, ut idem annotat.

70 Et quidem præfata decisiones Rotæ non carent validis fundamentis. Primum, quia per census impositionem vera venditio contrahitur, ac emptor acquirit jus percipiendi annuam pensionem pro pretio, quod numerat. Cenc. q. 35. n. 4. D. Covar. hoc cap. n. 2. versic. Secundo hos annuos, & versic. Non oberunt huic. P. Molin. de just. & jur. tract. 2. disp. 383. per tot. ideo alcavalam deberi, inquit ipse disp. 384. n. 1. quod jus quæsitum vendere iterum emptor compelli non potest, ut cum pluribus tradidi infra, cap. 14. n. 1. Nec ex facultate redimendi in contractu censuali concessâ venditori, quæ nihil est aliud, quam pactum retrovendendi jus illud ad annuos redditus percipiendum, Molin. d. disputat. 384. num. 3. oritur obligatio, quæ extraneus redemptor juvari possit; nam cum sit personalis ex contractu, cohæret personæ censuarii, sine cujus cessione, aut mandato nullus uti permittitur illa, unde ut sine actione comparens in judicio, audiri non debet, ut notatur infra, cap. 19. n. 28.

71 Secundum, alteri per alterum non debet iniqua conditio inferri, ut prædixi sup. n. 49. quod contingit extraneo censum redimende; fit enim deterior conditio domini census, qui rem suam alienare cogitur, & redditibus pecuniæ carere; censuarii, quia ut docent Carleval. sup. num. 26. cum Roderico, quem refert censu redempto, ille actione negotiorum gestorum tenetur redemptori solvere sortem, quam nunquam reddere domino census invitus compelleretur, sicut probat Cencius q. 106. à princ. & ita verum est, ut nec valeat pactio, quod domino census liceat pretium repetere, ut observatur infra, cap. 9. num. 22. postetque commodius fore censuario pensionem annuam solvere, quam ingentem pecuniæ quantitatem quærere, unde fortè ad distractionem fundi, vel domus, super qua census erat constitutus, deveniret, etiam si ut Rodericus, ac Carlevalius volunt, induciæ debitoris præstentur, ut commodè solvat, cum tandem sit sortem soluturus.

72 Tertium, communis opinio contraria eâ innititur potissimâ ratione, quod sicut quisque potest solvens creditor etiam invito liberare debitorem utique reñuentum, l. Solvendo 41. de negot. gest. l. Solutionem 23. & ibi Gloss. de solut. princip. Inst. quibus modis tollit. oblig. l. 3. tit. 14. part. 5. ita similiter extraneus quilibet, etiam censuario, & domino census invitus, per redemptionem censum extinguere, ac debitorem liberare permittetur.

73 Verum harum legum decisio, quæ de creditore loquuntur, nequaquam census domino adaptari potest, qui quoad sortem, & pecuniam, qua in pretium tradidit, nec est, nec dici potest creditor. Salgad. Labyrinth. creditor. p. 1. cap. 22. n. 10. & patet, nam ex natura contractus, imposito censu nulla superest emptori facultas repetendi, ut latè probat Cenc. d. q. 106. & à nemine dubitatur; imò si aliud expressim convenerit, pactum non sustinebitur, sicuti abnotatur infra, hoc lib. cap. 9. n. 22. ubi plures. Cum ergo verba legum non comprehendant census dominum, nec earum dispositio eidem poterit convenire, l. 4. §. Toties, de damn. infect. Gutier. Canonic. lib. 2. cap. 15. n. 127. Escobar de ratioc. cap. 28. n. 27. Bobad. Polit. lib. 5. cap. 1. n. 127. Argel. de acquir. possess. q. 8. art. 11. n. 9. Barbosa cum pluribus axiom. 136. n. 8.

74 Nec per extensionem præfatae leges possunt censuistam comprehendere, quæ nullatenus admittuntur ubi divaritas rationis apparet; nam ubi D. de Faria Nova Addit. ad Covar. Tom. II.

diversa ratio, diversa debet esse juris dispositio, l. Si ita 16. de manum. testam. l. Inver stipulantem 83. §. Sacram, de verb. oblig. Barbosa cum aliis axiom. 197. n. 5. Quanta sit inter creditorem, & censuistam differentia, ex præmissis constat; ille enim accipiens solutionem nihil de patrimonio alienat, imò pecuniæ, quæ carebat, dominium quærit, per quod meliorem suam facit conditionem, cum utilius sit rem consequi, quam actionem conservare, l. Is qui 25. de rei vend. l. Minus 205. de reg. jur. Glossa in l. Qui actionem, eod. tit. Unde nullam exculationem proponere valet creditor, ne liberetur debitor, cum illius nihil interfit, quod sibi debetur ab hoc, vel ab alio percipere. At censuista per redemptionem compellitur retrovendere quod illi commodius est, quam pretium habere; alioqui censum non emisset, unde justam causam habet, ut non emisset, unde justam causam habet, ut non admittat extraneum ad census redemptionem?

Ad hæc etiam inspectâ debitoris personâ ratio diversitatis apparet; nam per redemptionem census licet liberationem consequatur à reddituum pensionem, aliàs gravatur, dum ad sortis solutionem astringitur, sicut prænotatur sup. n. 71. sed qui certam debet quantitatem, nullatenus oneratur, cum eadem obligatione pro eo solventi teneatur, ac erat alitricus primo creditori, nec ipsius conditio deterior facta est.

Ex quibus dubia redditur communis conclusio, 76 quæ extraneum admittit ad census redemptionem. Verum mihi videbatur sic distinguendum, ut si debitore sciente, & non contradicente extraneus redimere censum velit, audiatur; non sic quoties ille ignoret, aut refragetur, utrumque ptopriis rationibus: etenim ubi censuarium nec tacite, nec expressè consentit, militat quæ antea expendebamus contra communem; sed accedente assensu censuarii, omnia cessant omnino, quoniam huic scienti, & non contradicenti nulla fit injuria, quam sentiat incommodum ex redemptione, cap. Scienti 27. de reg. jur. in 6. l. Cum donationis 34. C. de transact. l. 1. §. Usque adeo, de injur. & ex hac tacite, turnitate tacitum mandatum inducitur, argumento legis Semper qui non prohibet 61. de reg. jur. cujus præsumpti mandati virtute extraneus jure compellit censuistam ad retrovenditionem ex pacto invito cum censuario, sicut mandatarius possit. Igitur ut communis procedat opinio, scientiâ & patientiâ censuarii opus erit.

SUMMARIUM.

- 1 Pactum legis commissorie, quod in pignoribus prohibetur, in contractu venditionis approbatur, & quare.
- 2 Sub qua forma illud in venditionibus adjici solet.
- 3 Verba consuetæ non sunt de substantia conventionis, nam sufficiunt equipollentia, ibid.
- 4 Ex pacto illo, si pretium die præfixa non numeretur, dominium rei venditæ ipso jure ad venditorem redit.
- 5 Opus non est quod interpelletur emptor pro pretio. Restituntur fructus, sed compeniantur. Non debetur gabella.
- 6 De pacto additionis in diem, ac ejus effectu.
- 7 Potest fieri absolute absque temporis præfixione.
- 8 Ex utroque pacto venditio non resolvitur, nisi venditori placuerit.